

POJAČANO ZANIMANJE ZA CRKVU NAKON DEMOKRATSKIH PROMJENA U HRVATSKOJ

Marijan BIŠKUP, Zagreb

Sažetak

Zanimanje za Crkvu u Hrvata i njezinu djelatnost očituje se u dva smjera, tj. interesom društva za Crkvu i njezino promicanje duhovnih vrednota i zanimanjem ljudi za sakramente.

Društvo traži sudjelovanje Crkve na raznim područjima života i rada. Ona ulazi u bolnice, domove umirovljenika, škole, vojsku, policiju i zatvore, unoseći u njih evanđeosku poruku ljubavi i mira.

Crkvu više od vanjskog zanimanja raduje pojačani interes za bogoštovne čine, nadasve za sakramente kršćanske inicijacije. Nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj naglo je rastao broj krštenih nakon navršene sedme godine. U tu skupinu svrstavaju se uglavnom oni koji se tek sada radi sklapanja ženidbe ili zbog straha roditelja za položaj u bivšem sustavu odlučuju za krštenje. Osjeća se nagli porast pristupnika sakramentu sv. Potvrde. Velik postotak sakramentu sv. Potvrde pristupa radi sklapanja braka.

Ključne riječi: demokratsko društvo, Crkva, motivacija za vjeru, sakramenti, hrvatski narod.

Nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj Crkvi je omogućen pristup u gotovo sve slojeve društva i ustanova: škole, bolnice, domove umirovljenika, zatvore, vojsku, policiju i sredstva društvenog priopćavanja. Vrlo često gledamo na televizijskim ekranima, slušamo na radio valovima i čitamo na stranicama profanog tiska izvješća o vjerskim i društvenim skupovima na kojima se pojavljuju i crkveni službenici. To nas neobično raduje, jer se Crkva nakon četrdesetak godina opet pojavljuje kao promicateljica duhovnih vrednota i nezaobilazan društveni čimbenik, još donedavno marginiran i zbijen u strogo crkvene prostore. Zanimanje za Crkvu u Hrvata i njezinu djelatnost očituje se u dva smjera, tj. interesom društva koje traži Crkvu i njezino sudioništvo u raznim područjima života i rada i zanimanjem ljudi za sakramente.

I. Zanimanje društva za Crkvu

Vjerski i profani tisak spominje brojne primjere interesa za Crkvu, a radi ilustracije spomenut ćemo tek neke.

Od ljeta 1990. svake subote u Domu umirovljenika Medveščak na Iblerovu trgu u Zagrebu slavi se sveta misa¹. Isto se događa u velikom broju sličnih ustanova u Zagrebu i diljem Lijepe naše. Na Novu 1991. godinu bilo je euharistijsko slavlje za zatvorenike splitskog zatvora u Bilicama², a u šibenskom okružnom zatvoru 5. travnja 1991. blagoslovljena je kapelica sv. Križa³. Za bolesnike i zdravstveno osoblje psihijatrijske bolnice u mjestu Kampor na otoku Rabu 28. travnja 1991. blagoslovljena je i predana na uporabu bolnička kapela⁴. Dana 8. svibnja 1991. u zagrebačkoj župi Savica-Šanci kard. Franjo Kuharić blagoslovio je i otvorio prvi društveni vrtić u crkvenom prostoru⁵, a na blagdan sv. Mihovila (29. rujna) 1994. u crkvi Policijske akademije u Zagrebu bilo je euharistijsko slavlje za sve njezine članove i uzvanike⁶. U spomenutoj akademiji 2. veljače 1995. održana je i tribina pod naslovom *I Riječ tijelom postade*. Bila je to druga tema u ciklusu tribine *Biblijski izazovi*⁷. U veljači (12. II:) 1991. iz krčke katedrale ostvaren je prvi televizijski prijenos sv. mise u Hrvatskoj⁸.

Od 14. do 16. svibnja 1993. pod vodstvom časnika HV generala Ante Rose i biskupa msgr. Jurice Jezerinca na 35. međunarodnom vojničkom hodočašću u Lurđu po prvi put su sudjelovali i hrvatski vojnički predstavnici⁹. Na blagdan Kraljice svete krunice, tj. u nedjelju 3. listopada 1993. bilo je prvo hrvatsko vojničko hodočašće u nacionalno svetištu Mariji Bistrici. Koncelebriranu misu s biskupom msgr. Jezerincem i svećenicima predvodio je i propovijedao kard. Franjo Kuharić¹⁰.

U priručniku za hrvatske vojnike, dočasnike i časnike *Domovinski odgoj*, koji je objavila Politička uprava ministarstva obrane Republike Hrvatske (Zagreb, 1995.), nalaze se poglavlja *Uloga i značenje Crkve i kršćanstva u Hrvata* (str. 312–320) i *Kulturni i civilizacijski prinos Hrvata europskoj i svjetskoj civilizaciji* (str. 332–340). Autor oba priloga, dr. Franjo Šanjek O. P., uz velikane naše vjerske i kulturne prošlosti iz redova svjetovnjaka priličnu pozornost posvećuje i onima iz crkvenih krugova (Stjepan Babonić II., Augustin Kažotić, Juraj iz Slavonije, Ivan Stojković i drugi)¹¹.

¹ Usp. *Glas koncila* (dalje GK), 29 (1990.), br. 38, str. 10.

² Usp. GK 30 (1991.), br. 2, str. 1.

³ Usp. GK 30 (1991.), br. 14, str. 7.

⁴ Usp. GK 30 (1991.), br. 19, str. 18.

⁵ Usp. GK 30 (1991.), br. 20, str. 10.

⁶ Usp. *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, 71 (1994.), br. 6, str. 186–188.

⁷ V. ČUTURA, *Budući policajci upoznaju Bibliju*, GK 34 (1995.), br. 7, str. 13.

⁸ Usp. GK 30 (1991.), br. 8, str. 1.

⁹ Usp. GK 32 (1993.), br. 21, str. 4 i br. 22, str. 1 i 9.

¹⁰ Usp. GK 32 (1993.), br. 41, str. 1 i 8.

¹¹ Usp. *Domovinski odgoj*. Priručnik za hrvatske vojnike, dočasnike i časnike, Zagreb, Politička uprava Ministarstva obrane Republike Hrvatske, 1995., str. 312–320 i 332–340.

Glasilno Ministarstva obrane Republike Hrvatske *Hrvatski vojnik* već od početka 1991. godine ima stalnu rubriku *Duhovnost* koju od br. 56, god. III. (1994.) od 28. siječnja 1994. uređuje o. Iko Ivan Mateljan¹².

Kada je *Hrvatski vojnik* postao specijaliziran magazin vojnih i ratnih vještina, pojavilo se novo glasilno *Velebit* koje obrađuje razne druge teme korisne za svestranu izgradnju pripadnika hrvatske vojske. I u tom glasilu je nazočna stalna kolumna *Duhovnost* koju također vodi o. I. Mateljan¹³.

Osim dosada spomenutog valja se prisjetiti da je u školskoj godini 1991./1992. u hrvatske škole po prvi put uveden vjeronauk kao izborni predmet, o čemu su se hrvatski biskupi preko *Glasa koncila* oglasili *Porukom o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici*¹⁴. Iz Ministarstva prosvjete i športa, Uprave za školstvo, stigla je obavijest (usmena) da u osnovnoj školi vjeronauk pohađa oko 70 posto đaka, a u srednjim između 20 i 25 posto. Kako je ove godine uveden alternativan predmet »etika« u prvom razredu srednjih škola, na opće iznenađenje osjeća se lagan porast polaznika vjeronauka¹⁵.

Na hrvatskom radiju i televiziji pojavilo se više vjerskih emisija koje su dobro primljene u vjernika, a po sebi su prikladne za navještaj Radosne vijesti. Spomenimo samo one iz Zagreba, poštujući pritom po strani inače hvalevrijedne lokalne emisije. Na radiju *Sljeme* svaki dan u 7,30 je emisija *Hvaljen Isus i Marija*. Na Hrvatskom radiju, I. program u 6,20 petminutna je emisija *Duhovna misao* u kojoj od ponedjeljka do četvrtka uključivo govore katolički svećenici, redovnici, redovnice i laici, a petak je na raspologanju drugim vjerama. Svake nedjelje u 11,00 sati je prijenos nedjeljne mise iz jedne od zagrebačkih crkava, a u sve petke u 13,30 je *Mali radio-vjeronauk*. U sklopu emisije *Refleksi i refleksije* od 10,45 do 11,00 sati na Hrvatskom radiju na III. programu je teološko razlaganje teksta evanđelja dotične nedjelje.

Prvi program hrvatske televizije svake subote u 19,10 sati emitira *U početku bijaše Riječ*, zamišljenu kao duhovnu pripremu za iduću nedjelju. Nedjeljom u 12,50 je emisija *Mir i dobro*, a svake treće subote u mjesecu u 13,20 je jednosatna emisija *Razgovor s teologom*. Povremeno se ostvaruju prijenosi euharistijskog slavlja prigodom većih i posebnih svečanosti (Božić, Uskrs, Dan hrvatske državnosti itd.).

Uz ove hvalevrijedne događaje prožete vjerskim sadržajem bilo je na tribinama sv. misâ i blagoslova novih hotela, mostova, vodovođa, škola, željezničkih postaja itd. koji u onakvom obliku kako su bili prikazani javnosti prisiljavaju na

¹² Usp. 3 (1994.), 56, str. 112 do 5 (1995.), 89–90, str. 126.

¹³ Usp. 1 (1995.), br. 1 od 26. svibnja 1995., str. 25.

¹⁴ Usp. GK 30 (1991.), br. 25, str. 3–4; Odredbe u vezi s uvođenjem katoličkog vjeronauka u školi, *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, 78 (1991.), br. 4, str. 118.

¹⁵ Podatke iz Ministarstva prosvjete i kulture priopćio je g. Nikola Radačić, službenik spomenutog ministarstva, kojemu ovim putem najljepše zahvaljujem.

ozbiljno razmišljanje o njihovu smislu, opravdanosti i duhovnoj učinkovitosti. Nikako se ne smije blagoslove svesti na folklor, a još manje na teološki neutemeljene čine, ne vodeći pritom računa o crkvenim smjericama u svezi sa slavljenjem euharistije i podjeljivanjem blagoslovina. Crkvu, njezine bogoštovne čine i službenike ne smije se instrumentalizirati i u njima gledati tek dodatan ukras pojedinih društvenih zbivanja i proslava. S puno razboritosti i duhovne motiviranosti valja prosuditi kada, kako i koliko se crkveni službenici mogu pojavljivati na javnim svečanostima i skupovima kao crkveni službenici¹⁶. Crkva i država, svaka na svojem području, trebaju se uzajamnim silama i suradnjom založiti za opći duhovan i materijalan napredak ljudi na što nas poziva Drugi vatikanski sabor: »Politička zajednica i Crkva su, svaka na svojem području, neovisne jedna o drugoj i autonomne. Obje su, iako s različitih naslova, u službi osobnog i društvenog poziva ljudi. Tu će službu to uspješnije obavljati na dobro svih što obje budu više išle za zdravom međusobnom suradnjom, vodeći, dakako, računa o prilikama mjesta i vremena« (GS 76). O tome je pisano u domaćem vjerskom tisku, npr. u prilogima *Smisao javnih blagoslova*¹⁷ i *Crkva u škarama javnosti*¹⁸. Autori spomenutih priloga analizirali su stvarno stanje, sugerirali su crkvenim službenicima kako se ponašati u takvim i sličnim prigodama, naglasivši pritom nužnost neprestanog izgrađivanja ispravnog poimanja Crkve u shvaćanjima vjernika. Istina, danas je takvih misa i blagoslova manje. Nije na odmet prisjetiti se da je kard. F. Kuharić 12. lipnja 1992. pozvao svećenike svoje nadbiskupije da budu i te kako razboriti kad slave euharistiju izvan crkve na raznim tribinama¹⁹. Na isto smjera i opomena *Blagoslovi i svete mise* vjesnika zagrebačke nadbiskupije²⁰.

Jedan od pokazatelja pojačanog zanimanja za Crkvu nakon društvenih promjena u Hrvatskoj u određenom smislu je i povećano zanimanje laika za studij teologije na crkvenim učilištima diljem Hrvatske, osobito na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. U početku je to bila želja nekih laika entuzijasta koji su uz znanja iz raznih drugih znanstvenih disciplina htjeli upoznati i katoličku teologiju. Nakon ponovnog uključenja KBF-a u zagrebačko sveučilište, jedan od razloga povećanog interesa za teologiju bez sumnje je postizanje diplome ovog fakulteta s kojom bi se našlo zaposlenje predavača vjeronauka u školama ili drugih poslova ovom studiju sličnih crkvenih i državnih ustanova. Zbog kratkoće vremena ovdje ćemo se osvrnuti samo na broj studenata na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, bez njegovih instituta u posljednjih nekoliko godina²¹.

¹⁶ Usp. Z. B. ŠAGI, *Laici i svjetovna dimenzija Crkve*, Zagreb, KS, 1995., str. 73.

¹⁷ GK 30 (1991.), br. 26, str. 3.

¹⁸ GK 30 (1991.), br. 27, str. 3.

¹⁹ *Misa izvan crkve, Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, 79 (1992.), br. 3, str. 66.

²⁰ *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, 80 (1993.), br. 4, str. 136.

²¹ Usp. Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, *Raspored akademske godine: 1988.–1989.*, str. 5; 1989.–1990., str. 4; 1990.–1991., str. 4; 1991.–1992., str. 4; 1992.–1993., str. 4; 1993.–1994.,

akad. god. 1988./89.	zimski s. 295 st. – 31 laik
	ljetni s. 288 st. – 25 laika
	<u>583 st. – 56 laika</u>
akad. god. 1989./90.	zimski s. 292 st. – 38 laika
	ljetni s. 281 st. – 30 laika
	<u>573 st. – 68 laika</u>
akad. god. 1990./91.	zimski s. 376 st. – 60 laika
	ljetni s. 358 st. – 59 laika
	<u>734 st. – 119 laik</u>
akad. god. 1991./92.	zimski s. 422 st. – 95 laika
	ljetni s. 402 st. – 94 laika
	<u>824 st. – 189 laika</u>
akad. god. 1992./93.	zimski s. 498 st. – 170 laika
	ljetni s. 485 st. – 168 laika
	<u>983 st. – 238 laika</u>
akad. god. 1993./94.	zimski s. 516 st. – 229 laika
	ljetni s. 490 st. – 214 laika
	<u>1.006 st. – 443 laika</u>
akad. god. 1994./95.	zimski s. 491 st. – 242 laika
	ljetni s. 497 st. – 235 laika
	<u>988 st. – 477 laika</u>

II. Zanimanje ljudi za sakramente

Crkvu više od vanjskog zanimanja raduje pojačan interes za bogoštovne čine, osobito za sakramente kršćanske inicijacije i ženidbu. Vjernici, potaknuti milošću, sakramentom krštenja pritjelovljuju se Kristu rassetom i proslavljenom (UR 22) i postaju novozavjetni Božji narod. Po sakramentu sv. Potvrde krštenici se još više i savršenije vežu uz Crkvu. Obdareni su posebnom jakošću Duha Svetoga te su tako još više obvezni da kao pravi Kristovi svjedoci riječju i djelom šire i brane vjeru²².

str. 4. Podatke za akad. god. 1994.–1995. dobio u tajništvu Fakulteta, jer nije bilo otisnuto u rasporedu za spomenutu godinu.

²² Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, Hrvatska biskupska konferencija, GK, 1994., br. 1285 sl.

Po Euharistiji, izvoru i vrhuncu svega kršćanskog života, vjernici s čitavom zajednicom sudjeluju u samoj Gospodnjoj žrtvi²³, dok se sakramentom ženidbe bračnim drugovima daje milost da se ljube onom ljubavlju kojom Krist ljubi Crkvu. Tako milost sakramenta usavršuje ljudsku supružničku ljubav, učvršćuje njihovo nerazrješivo jedinstvo i posvećuje ih na putu u vječni život²⁴.

Pokušajmo sada na temelju podataka Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu i Statističkog ureda tajništva BKH vidjeti kako se kretalo zanimanje za sakramente krštenja, krizme i vjenčanja od 1989. do 1994. godine u tri naše nadbiskupije: zagrebačkoj, splitskoj i riječkoj:

	Nadb. – kršteni (svi) – do 7 god.	– iza 7. g. – krizma	– vjenč.
	zagr. – 20.690	– 20.258	– 432 – 21.854 – 8.558
1989. – split.	– 5.082	– 4.999	– 83 – 2.574 – 1.890
rij.	– 2.616	– 2.469	– 147 – 1.569 – 1.115
	zagr. – 22.182	– 21.402	– 780 – 18.828 – 8.857
1990. – split.	– 5.767	– 5.386	– 381 – 3.924 – 2.134
rij.	– 2.890	– 2.580	– 310 – 1.680 – 1.190
	zagr. – 22.981	– 21.715	– 1.266 – 20.315 – 9.267
1991. – split.	– 5.867	– 5.486	– 381 – 3.943 – 2.328
rij.	– 3.320	– 2.630	– 690 – 2.040 – 1070
	zagr. – 24.312	– 21.566	– 2.746 – 23.335 – 7.770
1992. – split.	– 6.678	– 6.366	– 312 – 4.023 – 1.810
rij.	– 4.560	– 2.990	– 1.570 – 2.240 – 1.381
	zagr. – 30.378	– 28.275	– 2.103 – 28.819 – 9.743
1993. – split.	– 7.565	– 6.815	– 750 – 4.343 – 1.958
rij.	– 4.150	– 2.640	– 1.510 – 4.070 – 1.290
	zagr. – 30.764	– 29.284	– 1.480 – 25.534 – 10.090
1994. – split.	– 7.317	– 6.659	– 658 – 4.075 – 2.453
rij.	– 3.370	– 2.510	– 860 – 3.180 – 1.270

Iz priložene sheme vidi se kako je u prve četiri godine nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj naglo rastao broj masovnih krštenja poslije navršene sedme godine. U tu skupinu svrstavaju se uglavnom oni koji se tek sada, radi sklapanja ženidbe s vjerničkom osobom ili zbog straha i bojazni roditelja za položaj u bivšem sustavu odlučuju na krštenje (npr. zagrebačka nadbiskupija: 432 – 780 – 1.266 – 2.746 – 2.103 – 1.480). Zanimljivo se osvrnuti i na sakrament sv. Potvrde

²³ Nav. dj., br. 1322 sl.

²⁴ Nav. dj., br. 1661–1662.

u kojem se također osjeća nagli porast pristupnika (npr. zagrebačka nadbiskupija: 21.854 – 18.828 – 20.135 – 23.335 – 28.819 – 25.534). Veći postotak sakramentu sv. Potvrde pristupa radi sklapanja braka²⁵.

Hvalevrijedan je postupak onih dušobrižnika koji svoje odrasle za sakramente kršćanske inicijacije pripremaju preko dobro pripremljenog i organiziranog katekumenata koji je teološki utemeljen i postao je jedna od primarnih zadaća pastorala današnje Crkve²⁶. Višemjesečna sustavna pouka pruža katekumenima temeljit prikaz vjere koju se prihvaća krštenjem i živi tijekom cijeloga života. Krštenje katekumena u Vazmenoj noći predstavlja vrhunac duhovne pripreve cijele kršćanske zajednice za blagdan Uskrsa i oživljavanje svijesti o evangelizacijskoj zadaći i potrebi stvaranja programa za novu evangelizaciju. Radi ilustracije, spomenuo bih samo kapucinsku župu Sv. Mihaela u Zagrebu u Dubravi, koja od 1985. ima dobro razrađen plan katekumenata koji završava krštenjem u Uskrsnoj noći. Broj odraslih krštenika izgledao je ovako: 1989. – 8, 1990. – 13, 1991. – 17, 1992. – 24, 1993. – 21, 1994. – 14.

III. Razlozi pojačanog zanimanja

Zasigurno nije lako odgonetnuti sve motive koji navode pojedince na veće zanimanje za Crkvu nakon društvenih promjena u nas. Bez sumnje ima Božjih milosnih zahvata u ljudske duše koji su skriveni našim očima. Ima i drugih motiva radi kojih se ljudi više zanimaju i vraćaju k Crkvi. Spomenimo tek četiri:

1 – Degetoizacija Crkve:

Nakon Drugog svjetskog rata Crkva u nas bila je potisnuta na rub društvenih zbivanja. Onemogućen joj je bilo kakav utjecaj u programiranju i ostvarenju događanja koja su se zbivala oko nje. Preko sredstava društvenog priopćavanja, ko-

²⁵ Statističke podatke za zagrebačku nadbiskupiju dao mi je kancelar Nadbiskupskog duhovnog stola msgr. dr. Ivan Tilšer, a za ostale nadbiskupije voditelj Statističkog ureda BKH mr. Ivan Čubelić. Obojici se najljepše zahvaljujem.

²⁶ O katekumenatu usp. *Rimski obrednik: Red pristupa odraslih u kršćanstvo*, Zagreb, KS, 1974. osobito prethodne napomene, str. 7–22; J. BALOBAN, Katekumenat u okolnostima dekristijanizirajućeg društva, *Kateheza*, 9 (1987.), br. 3, str. 5–19; V. DERMOTA, Katekumenat kao jedan od odgovora Crkve na religiozne potrebe čovjeka, *Kateheza*, 9 (1987.), br. 4, str. 5–18; T. IVANČIĆ, *Susret sa živim Bogom: Temeljno kršćansko iskustvo. Seminar za evangelizaciju Crkve*, Zagreb, KS, 4. izd., 1987., str. 7–19–137; M. JERKOVIĆ, Katekumenat u sadašnjem trenutku, *Kateheza*, 13 (1991.), br. 1, str. 51–59; J. LADIKA, O problematici katekumenata na razini grada, *Kateheza*, 5 (1983.), br. 4, str. 49–55; A. SMERKOLJ, Katekumenat, *Obnovljeni život* 30 (1975.), br. 5, str. 454–460; B. Z. ŠAGI, *Priprava odraslih za krštenje, Bogoslovska smotra*, 58 (1978.), br. 1–2, str. 44–55.

jima nije imala pristupa, često je bila napadana, klevetana i prikazivana kao neprijatelj naroda i države u kojima djeluje. Montirani sudski procesi željeli su ljudima pokazati tobožnju suradnju nekih crkvenih ljudi s neprijateljima domovine (npr. proces protiv nadbiskupa i sluga Božjega kard. Alojzija Stepinca), ljudima dati do znanja i opomenuti ih da se ne druže i da izbjegavaju Crkvu i njezine službenike. Sustavnom ateizacijom uklanjalo se znakove vjerskog usmjerenja društva i obitelji. U školi i raznim drugim znanstvenim ustanovama crkveni nauk, osobito moralni, prikazivan je neznanstvenim, zastarjelim i za život modernog i naprednog čovjeka neprihvatljivim. Pastoralna djelatnost Crkve u tim i takvim prilikama bila je svedena samo na bogoštovne čine i prakticiranje vjere na privatnoj, obiteljskoj i župnoj razini. Na taj način Crkva je, protiv volje, pridonosila svojoj izoliranosti i getoizaciji²⁷. Nakon društvenih promjena 1990. padaju okovi izoliranosti i zidovi ovoga geta. Crkva se odsad prikazuje u posve drugom, objektivnom svjetlu, što zasigurno pridonosi većem zanimanju za Crkvu u nas.

2 – Nestanak straha i pritiska

U minulih četrdesetak godina u bivšem sustavu bilo je u nas raznih ucjena, pritisaka, zastrašivanja i prisila. Za svaki iole važan položaj u društvu, ustanovi, tvrtki tražile su se i bile su pomno provjeravane partijska pripadnost, odanost ateističnom pogledu na svijet, jednom riječju trebalo je biti »podoban« režimu. Budno se pratilo jesu li vjernici vodeći ljudi političkog, društvenog i drugih područja života. Vjernik, nadalje, nije mogao ni pomišljati na neke vodeće uloge u vojnoj, sudskoj, policijskoj, diplomatskoj i drugim službama²⁸. Za voditelje ondašnjeg društva važnije je bilo biti »podoban«, biti politički istomišljenik nego veći i bolji stručnjak u određenoj znanstvenoj disciplini. S druge strane, na razne se načine ljude prisiljavalo da uđu u partiju, jer su takvi pri izboru na položaje redovito bili u prednosti pred onima izvan partije. Nadolaskom samostalne Hrvatske i višepartijskog sustava nestalo je tih prisila i straha zbog vjerskog opredjeljenja te se ljudi više zanimaju za Crkvu i vraćaju joj se. Sve češće se npr. može vidjeti da ljudi u međugradskom i gradskom pijevozu čitaju vjerski tisak bez bojazni da će zbog toga biti ismijani i izrugani.

3 – Motiv koristi

Uz getoizaciju Crkve, strah i pritiske na ljude, što je česta prepreka u zanimanju za Crkvu i njezino dušobrižničko djelovanje, ima i onih koji sadašnji inte-

²⁷ Usp. J. BALOBAN, *Razmišljanja o pastoralnom djelovanju Crkve u Hrvata u novim društvenim prilikama, Crkva u svijetu*, 27 (1992.), br. 4, str. 262 sl.

²⁸ Usp. S. BALOBAN, *Vjernik laik i politika*, M. STEINER (ur.), *Synthesis Theologica*, Zbornik u čast p. Rudolfa Brajčića SJ prigodom 75. obljetnice života, Zagreb, FTI, 1994., str. 256–272.

res za Crkvu pokazuju ne iz vjerskih nego iz raznih drugih, često koristoljubivih motiva. To se vidjelo u trenutku kad je bio na snazi propis da građani koji nemaju drugih isprava za dobivanje hrvatske domovnice, a time i državljanstva, mogu u tu svrhu upotrijebiti krsni list župnog ureda u kojem su kršteni. Nakon što su tako uredili ono što ih je zanimalo, neki od njih više nemaju vremena, a ni razloga da svoje dragocjeno vrijeme gube na nepotrebne obilaske crkava i susrete sa crkvenim ljudima. Drugi opet podržavaju te novonastale sveze s uvjerenjem da im to u određenom trenutku može biti samo od koristi, jer se podržavanje dodira s Crkvom i njezinim službenicima danas drži vrlo pozitivnim. Nisam baš siguran da pojedinci koji dosad nisu imali nikakve sveze sa Crkvom, a sada vrlo revno obilaze župne kuće, crkvene ustanove i vjerske službenike to čine samo iz vjerskih i nadnaravnih motiva.

4 – Napuštanje tradicionalnog poimanja kršćanstva

Tijekom posljednjih godina ostvaren je priličan broj radijskih i televizijskih emisija preko kojih su dodirnuti temeljna pitanja vjere i morala. Organizirani su znanstveni skupovi o vjerskoj tematici od kojih valja posebno spomenuti dva kongresa hrvatskih laika²⁹. Objavljeno je više knjiga, studija, članaka o odnosima vjernika i službenika Crkve, ulozu vjere u oblikovanju svagdanjeg života te ispravnom štovanju Boga³⁰. Sve to rezultira većim napuštanjem tradicionalnog poimanja vjere i kršćanstva prema kojem se čovjek rađa, krsti, raste i odgaja u vjeri kršćanskog okruženja iz kojeg je proizašao. Vjera se tu poima kao vrednota koju se jednostavno nasljeđuje rađanjem. Nije ju se dostatno upoznao, a kod bogoštovnih čina nedostajalo je puno osobno sudjelovanje i teološka jasnoća. Tu je nazočna samo obredno-simbolična pripadnost Crkvi koja malo ili gotovo ništa ne obvezuje.

Nasuprot tom tradicionalnom stavu nastaje novo shvaćanje prema kojemu je vjera osoban susret s Bogom na koji se čovjek, potaknut Božjom milošću, odlučuje dragovoljno, samostalno i posve slobodno (usp. DV 5 i DH 10). Upoznaje se sadržaj i obveze koje proizlaze iz prihvaćanja vjere. Iz takvog obnoviteljskog vjerskog stava rađa se jače i svestranije zanimanje za Crkvu, njezino duhovno djelovanje, osobito za sakramente »koji imaju svrhu posvećivati ljude, izgrađivati Tijelo Kristovo i napokon iskazivati Bogu štovanje« (SC 59).

²⁹ *Obnoviti lice zemlje*, Zbor hrvatskih vjernika laika, Zagreb, 16.–28. listopada 1992., uredio S. Baloban, Zagreb, Vijeće za laike BKH, GK – KS, 1993.; *Crkva, demokracija, opće dobro u Hrvatskoj*, »Studijski dani« Zagreb, 31. III. – 1. IV. 1995., uredio S. Baloban, Zagreb, Vijeće za laike BKH, GL, 1995.

³⁰ Usp. J. BALOBAN, *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Zagreb, KS, 1992.; S. BALOBAN, Odnos prezbitera i vjernika laika, *Crkva u svijetu*, 25 (1990.), br. 4, str. 313–324; B. Z. ŠAGI, *Laici i svjetovna dimenzija Crkve*, Zagreb, KS, 1995.

Zaključak

Svjedoci smo povećanog zanimanja za Crkvu nakon demokratskih promjena u nas. Od Crkve se očekuje da navještanjem Radosne vijesti priopći današnjem čovjeku cijeli polog vjere »jer doći će vrijeme kad ljudi neće podnositi zdrave nauke nego će prema svojim strastima sebi nagomilavati učitelje, da im škaklju uši, te će odvratiti uši od istine, a okrenut će se bajkama« (2 Tim 4,3).

Blagoslove i slavljenja sakramenata treba dobro pripremiti i osmisliti, teološki utemeljiti i očistiti od svake zablude i povezanosti s praznovjerjem (usp. GS 7, SC 37) kojemu i naši suvremenici rado naginju.

Résumé

UN INTERET EVEILLE POUR L'EGLISE EN CROATIE APRES LE CHANGEMENT DEMOCRATIQUE (1990)

Après les premières élections libres et le retour à la démocratie, en 1990, l'Eglise en République de Croatie a désormais l'accès aux mass medias. La radio, la télévision et la presse écrite informent régulièrement l'opinion la plus large des événements publics auxquels participent les représentants de l'Eglise.

La sympathie pour l'Eglise, qui sous le communisme était l'unique rassembleur de la nation croate, suscite un vif regain des sentiments religieux, d'où l'intérêt accru pour l'Eglise, tant dans ses activités culturelles et sociales, les valeurs spirituelles qu'elle prône, et la pratique des sacrements.

La société démocratique demande la présence de l'Eglise et de ses officiants dans différentes manifestations. Les prêtres ont désormais libre accès aux hôpitaux, maisons de retraite, écoles et même aux forces armées, à la police et aux maisons d'arrêt pour y apporter le message évangélique d'amour et de paix.

L'Eglise se réjouit d'un intérêt accru pour la liturgie, notamment pour le sacrement d'initiation chrétienne. Les demandes de baptême des jeunes et des adultes se sont multipliées après le retour de la démocratie. Il s'agit très souvent des fonctionnaires de l'ancien régime auxquels a été interdite toute la pratique religieuse. Bien au contraire, les demandes du sacrement de confirmation se font en général en vue de contracter le mariage devant l'Eglise.

Il n'est toutefois pas facile de connaître les motivations profondes ramenant les gens vers l'Eglise et la pratique de la vie chrétienne. Le plus grand nombre de ces nouveaux chrétiens est sans doute motivé pour des raisons spirituelles, éclairé par la grâce, mais il y a aussi des gens revenus à l'Eglise pour des raisons beaucoup plus pratiques: la disparition de la peur et des pressions, les raisons utilitaires, la conception d'une Eglise différente, plus proche des gens, à l'aube du troisième millénaire de l'histoire du christianisme.

Mots-clé: Société démocratique, Église, motivation pour la foi, les sacrements, nation croate.